

Annemarie Schimmel

(1922-2003)

Dr. Enes KARIĆ

إن كان الإسلام معناه القنوت
ففي الإسلام كلنا نحبي و نموت

*Ako islam predanost Bogu znači,
Tad u islamu živimo i umiremo svi!*

Goethe

A) ŽIVOT

Annemarie Schimmel je rođena 1922. godine u gradu Erfurtu. U svojoj petnaestoj godini počela je učiti arapski jezik, a srednju školu završava dvije godine prije optimalnog roka, u sedamnaestoj godini, kad se na Berlinskom univerzitetu (1939.) upisuje da studira na Odsjeku za arapski jezik i islamske nauke. Sklonost Annemarie Schimmel prema studiju arapskog, perzijskog i turskog jezika uslijedilo je već u ranim gimnazijskim godinama, a za svijet Istoka i islama početnu, ali i naročito snažnu, pobudu dala joj je poezija njemačkog pjesnika Friedricha Ruckerta. Kako kaže Alfred G. Wurfel, ekspert za indijsku kulturu i nekadašnji kulturni savjetnik u njemačkom Ministarstvu inozemnih poslova:

'Annemarie Schimmel je bila duboko impresionirana Ruckertovim verzijama perzijske i arapske književnosti, pa je žarko žudila da nauči više o orijentalnoj kulturi. Napunivši 15 godina, sreća je učitelja arapskog jezika. Uvidjevši njenu vanrednu sklonost učenju, počeo ju je uvoditi u islamsku historiju i kulturu. Tako joj je otvorio vrata u svijet islama, gdje se cijeloga života osjećala kao kod kuće”.

(Alfred G. Wurfel, *Annemarie Schimmel: A tribute on her 75th birthday* (U čast 75. ro-

đendana A. Schimmel), objav. u German News, juni 1997.).

Kao iznimno nadarena za studij arapskog, perzijskog i turskog, Annemarie Schimmel je doktorirala rano, u cvijetu svoje mladosti, u novembru 1941. godine. Naslov doktorske disertacije na njemačkom glasi “*Kalif und Kadi im spatmittelalterlichen Agypten*” (*Halifa i kadija u Egiptu u doba kasnog srednjeg vijeka*).¹

U periodu Drugog svjetskog rata (1941 – 1945. godine) Annemarie Schimmel radi kao prevodilac za istočne jezike (arapski, turski i perzijski) u njemačkom Ministarstvu inozemnih poslova. Za to vrijeme neumorno radi na svom drugom doktoratu, posvetivši se potpuno povijesti i umjetnosti Mamelučke dinastije u Egiptu.

U maju 1945. godine, nakon kapitulacije Njemačke, Annemarie Schimmel je internirana od strane američkih snaga, koje su joj odredile grad Marburg za mjesto internacije.

Ali, već naredne godine, nakon normaliziranja stanja, Annemarie Schimmel postiže naučni gradus univerzitetskog profesora, habilitirajući na Univerzitetu u Marburgu (tačan datum habilitacije je 12. januara 1946.). Tada je imala dvadeset i četiri godine.² Godine 1951. odbranila je i drugi doktorat, sada iz povijesti religija, a 1952. obavila je prvu posjetu Bliskom istoku putujući u Tursku. U turskoj naučnoj javnosti ova ugledna Njemica je vrlo brzo zapažena, tako da je 1953. godine izabrana za asistenta na predmetima islamske znanosti i arapski jezik na Univerzitetu u Ankari. Naredne godine Annemarie Schimmel je šef katedre na Odsjeku za povijest religija na Islamskom fakultetu Univerziteta u Ankari.

Profesorica Schimmel je, jednako tako, napredovala i u univerzitetskoj karijeri u Njemačkoj. Na Univerzitetu u Bonnu je 1961. godine izabrana za šefa katedre za arapski jezik i islamske nauke, a birana je i za naučnog savjetnika iz svoje oblasti na istom univerzitetu.

U periodu 1953 – 1963. Annemarie Schimmel je uređivala i publicirala ugledni časopis "Mišljenje i umjetnost".

Godine 1967. Annemarie Schimmel je izabrana za gostujućeg profesora na Univerzitetu Harvard, gdje je predavala orijentalističke discipline. Na Univerzitetu Harvard provela je 25 godina, gdje je stekla i penziju.

U periodu 1970 – 1992. Annemarie Schimmel je izabrana za profesoricu islamske kulture u Indiji, a 1980. godine birana je za gostujućeg profesora za islamske nauke pri Kongresu SAD. Godine 1982. A. Schimmel je gostujući profesor na Univerzitetu Iowa, te u New Yorku, a u isto zvanje birana je i na Institutu za ismailijske studije u Londonu.

B) DJELA

Annemarie Schimmel je objavila na stotine knjiga, članaka, studija, eseja, intervju... Njeni su radovi prevedeni na sve svjetske jezike, a posebno na turski, arapski, perzijski, urdu, ruski, francuski... Ovom prilikom nabrojat ćemo njena najvažnija djela (s prijevodom naslova na bosanski).

1. Aus dem goldenen Becher – "Iz zlatnog pehara". (Izbor turske poezije nastale kroz sedam stoljeća. Knjiga ima 232 stranice).

2. Dein Wille geschehe – "Tvoja volja se zbiva". (Izbor najljepših dova u islamu).
3. Das Mysterium der Zahl – "Svijet brojeva" ili "Tajna brojeva". (Komparativna studija o simboličkim brojevima u nekim civilizacijama, 343 stranice).
4. Ich bin Wind und du bist Feuer – "Ja sam vjetar, ti si vatra". (Sadržaj knjige bavi se životom i djelima Džaluddina Rumija).
5. The Triumphal Sun – "Trijumfalno sunce". (Ovo djelo je engleski prijevod djela Ich bin Wind und du bist Feuer). Djelo je također prevedeno i na francuski.
6. I am Wind, you are Fire – "Ja sam vjetar, ti si vatra". (Novo prerađeno englesko izdanje djela "Ich bin Wind, you are Fire").
7. "Und Muhammad ist Sein Prophet" – "A Muhammed je Božiji vjerovjesnik". Knjiga ima 280 stranica i bavi se temom položaja Božijeg Poslanika, a.s., u islamu.
8. "And Muhammad is His Messenger". (Engleski prijevod djela "Und Muhammad ist Sein Prophet").
9. "Garten der Erkenntnis" – "Vrtovi spoznaje" (Djelo se bavi izborom tekstova i stihova četrdeset sufijskih šejhova, ima 271 stranicu).
10. "Muhammad Iqbal – Poet und prophetischer Philosoph". (Ovo djelo se bavi Muhammedom Iqbalom, pjesnikom i proročanskim filozofom, njegovim djelom i životom).
11. "Gabriel's Wing" – "Džibrilovo krilo". (Engleski prijevod djela "Muhammad Iqbal – Poet und prophetischer Philosoph").
12. "Von Ali bis Zehra" – "Od Alije do Zehre". (Djelo se bavi vlastitim imenima u islamu i davanjem imena).
13. "Yunus Emre: Ausgewählte Gedichte" – "Junus Emre, izbor pjesama". (Knjiga je najkompletniji izbor pjesama turskog pjesnika Junusa Emrea na njemačkom jeziku).
14. "Friedrich Ruckert" – "Fridrih Rikert" (život i djelo).
15. "Die Orientalische Katze" – "Orijentalna mačka". (Izbor sufijskih pjesama, mudrih izreka i priča).
16. "Sufi, Liebe zu dem Einen" – "Sufija, ljubav za Jednog". (Tekstovi iz sufijske tradicije).
17. "Mystische Dimensionen des Islam" – "Mističke dimenzije islama". (Djelo je posvećeno povijesti i postanku tesavvufa).
18. "Mystical Dimensions of Islam". (Engleski prijevod djela "Mystische Dimensionen des Islam").
19. "Arabische Sprachlehre" – "Arapski jezik". (Udžbenik arapskog za one koji njime ne govore - djelo ima 247 stranica).
20. "Schlüssel zu Arabische Sprachlehre" – "Ključ za učenje arapskog jezika".
21. "Der Islam. Eine Einführung" – "Islam, uvod i definicija". (Djelo je intelektualni ilmički rad za njemačko i, općenito, zapadno čitateljstvo).
22. "Religionen der Menschheit" – "Religije čovječanstva" (Enciklopedijska odrednica o islamu koju je napisala Annemarie Schimmel u "Religionen der Menschheit", koja se sastoji od 36 svezaka).
23. "Der islam – Islamische Kultur, Zeitgenossische Stro-

- mungen" - "Islam, islamska kultura i savremena strujanja u islamu". Ova studija obuhvata 486 stranica).
24. "Berge, Wusten, Heiligtumer" - "Brda, pustinje i svete postaje". (Djelo govori o putovanjima Annemarie Schimmel u Pakistan i Indiju, ima 287 stranica).
 24. "Her "Demirci" heist einfach "Schmidt" - "Demirdži znači Šmit" (djelo govori o turskim imenima i njihovom značenju).
 25. "Der Islam im indischen Subkontinent" - "Islam na Indijskom potkontinentu" (djelo ima 163 stranice).
 26. "Islam in the Indian Subcontinent" (engleski prijevod djela "Der Islam im indischen Subkontinent").
 27. "Mein Bruder Ismail" - "Moj brat Ismail" (Djelo govori o sjećanjima Annemarie Schimmel sa putovanja po Turskoj).
 28. "Meine Seele ist eine Frau" - "Moja duša je žena". (Djelo govori o aspektu ženskog u islamu i ima 160 stranica).
 29. "Nimm eine Rose und nenne sie Lieder" - "Uzmi ružu i nazovi je pjesmama". (Djelo se bavi pjesmama islamskih naroda, ima 253 stranice).
 30. "Wanderungen mit Yunus Emre" - "Putovanja/tumaranja sa Junusom Emreom".
 31. "Die Welt des Islam" - "Svijet islama". (Djelo govori o islamskom svijetu, temeljima islamskog istoka i putovanju ka Sopotu).
 32. "West-Ostliche Annäherungen" - "Približavanja između Istoka i Zapada". (Djelo razmatra veze Evrope sa islamskim svijetom - i ima 200 stranica).
 33. "Die Zeichen Gottes" - "Božanski znakovi - vjerski znakovi u islamu". (Knjiga ima 380 stranica i govori o fenomenologiji islama).
 34. "Weisheit des Islam" - "Mudrost u islamu" (Zbirka izreka nastalih u okrilju islamske duhovnosti. Djelo ima 301 stranicu).
 35. "Classical Urdu Literature from the Beginning to Iqbal" - "Klasična urdu književnost od početaka do Ikbala". Djelo ima 173 stranice.
 36. "Gewander Gottes" - "Božanska odora" ('Slava/moć je moje odijelo').
 37. "Der Koran", Übersetz von Max Henning - "Uvod za prijevod Kur'ana na njemački od Maksa Henninga".
 38. "Sindhi Literatur" - "Sindi književnost". (Djelo se bavi poviješću indijske književnosti - i ima 41 stranicu).
 39. "Stern und Blume" - "Zvijezda i cvijet". Djelo je prikaz perzijske književnosti, 315 stranica.
 40. "Von Allem und vom Einen" - "Svemir i Stvoritelj". "O svemu i o Jednom" - Djelo govori o munadžatima Dželaluddina Rumija.
 41. "As through a Veil" - "Kroz koprenu". Predavanja Annemarie Schimmel na engleskom jeziku o sufijском pjesništvu.
 42. "Bedrangnisse sind Teppiche voller Gnaden" - "Teškoće su ćilimi puni milosti/lasti". Djelo tretira mudre izreke sufije Ibn Ataullaha.
 43. "Die Botschaft des Orients" - "Poruka Istoka". Izbor iz djela Muhammeda Ikbala.
 44. "A Dance of Sparks Imagery of Fire in Ghalib's Poetry" - "Ples otpadnika - metafora vatre u pjesništvu Esedullaha Galiba".
 45. "Woge der Rose, Woge des Weins" - "Val ruža, val vina". Izbor na njemačkom iz poezije Esedullaha Galiba.
 46. "Pain and Grace" - "Boli i blaženstva". U ovom djelu Annemarie Schimmel prikazuje život i djelo dvojice indijskih pjesnika, Mir Darda Dihlevija i Šah Abdullatifa Buhitija.
 47. "Unendliche Suche-Geschichten des Schah Abdol Latif von Sindh" - "Beskrajno istraživanje, priče i začudne stvari Šaha Abdullatifa Sindija".

Annemarie Schimmel dobila je za svoj akademski rad brojna ugledna priznanja i nagrade. Tako je 1965. godine dobila nagradu "Friedrich Ruckert", 1966. u Pakistanu je dobila "Orden Alija Džinaha", 1974. uručen joj je počasni doktorat sa Sinskog univerziteta, 1974. dodijeljena joj je zlatna medalja "Hammer-Purgstall", 1980. dobitnica je prestižne nagrade "Johann-Heinrich-Voss", koju dodjeljuje Njemačka akademija za jezik i poeziju. Također, iste godine primljena je u Akademiju nauka Holandije (Niederlandische Konigliche Akademie der Wissenschaften).

U periodu 1980 - 1990. godine Annemarie Schimmel je bila predsjednik Internacionalnog društva za povijest religija, a 1982. godine dobila je prestižno priznanje od države Njemačke - Orden za zasluge prvog reda (Bundesverdienstkreuz 1. Klasse). Godine 1982. glavna ulica u Lahori (Pakistan) dobila je ime po Annemarie Schimmel, a 1983. dobila je prestižnu pakistansku nagradu "Odlikovanje polumjesecom". Također je dobila i prestižnu nagradu "Levi Della Vida", a 1987. izabrana je u punopravno članstvo Akademije nauka u Vestfaliji (Nordrhein-Westalische Akademie der Wissenschaften). Godine 1987. izabrana je za člana Američke akademije za umjetnosti i znanosti (American Academy of Arts and Sciences), a godine 1989. dobila je počasni doktorat sa Univerziteta u Uppsali. Iste godine dobila je najveći Orden za zasluge države Njemačke (Das Grosse Bundesverdienstkreuz). Godine 1992. dobila je nagradu "Dr. Leopold-Lucas", sa Univerziteta u Tubingenu.

Napomenimo, također, da je Annemarie Schimmel predsjednica "Njemačko-pakistanskog društva", također je predsjednica "Evropskog društva "Muhammed Iqbal", počasni je član Američkog društva za srednjoistočne studije itd., itd.

Najveće priznanje koje je dobila Annemarie Schimmel je "Nagrada za mir" (koju dodjeljuju njemački izdavači (Borsenverein des Deutschen Buchandels), a uručena joj je mjeseca oktobra 1995. godine za vrijeme čuvenog Frankfurtskog sajma knjiga.

U obrazloženju nagrade kaže se da je:

"Annemarie Schimmel je cijeloga svoga života ulagala trud da bi upoznala islam i da bi iznašla duh koji privlači islamu, da bi objasnila fenomene života u granicama islama te da bi pronašla mogućnost susreta islama sa Zapadom..."³

C) SVIJET ISLAMA ANNEMARIE SCHIMMEL

Annemarie Schimmel je bila spisateljica bez premca na području islamskih studija danas u Njemačkoj i evropskom Zapadu. Ona je pripadala onom dobroćudnom dijelu orijentalizma, orijentalizmu koji nije teorija gospodarenja, podvrgavanja i podjarmljivanja islamskog Istoka od strane Zapada. Stoga se može kazati da Annemarie Schimmel, zapravo, i nije bila orijentalista u klasičnom smislu te riječi.

To je prvi dojam koji zaimadnemo pri čitanju njezinih knjiga.

Drugi, mnogo važniji, dojam tiče se njezinog širokog interesa za islam, od studija jezika (napisala je nekoliko udžbenika za arapski), do proučavanja imena, naziva, pojmova (napisala je i objavila dva velika zbornika muslimanskih arapskih i muslimanskih turskih osobnih imena i prezimena). Annemarie Schimmel se potom, imajući dobre temelje u poznavanju svjetskih religija i civilizacija, bavila teologijom islama, da bi preko teologije stigla do filozofije islama, a iz ove dospjela do samoga sufizma. U sufizmu je Annemarie Schimmel pronašla najljepšu poeziju – vječnu pjesan islama.

Dakle, čitateljstvo se u djelima profesorice Schimmel susreće sa snažnim utiskom zahvaćanja cjeline islama. Islam je za Annemarie Schimmel jedno beskrajno jedinstvo, islam je univerzalna vjera u Boga, vječna filozofija, živa kultura, raskošna i bogata civilizacija, ozbiljno pravo, zadivna umjetnost, visoko odnjegovano pjesništvo. Polazeći od toga ova Njemica je svoje djelo o islamu koncipirala kao divni vrt u kome ništa ne

nedostaje, koji buja, rascvjetava se i miriše.

Još kao mlada studentica, osjetivši zov civilizacije i kulture svijeta islama, Annemarie Schimmel se opredjeljuje za heuristički pristup islamu: ona cjelinom islama objašnjava dijelove islama, obrnut postupak, smatra ona, nije valjan i ne uživa presude punovažnosti. To je upravo poput odnosa svijeta Božijega (*'alemi melekut*) i svijeta čovjeka (*'alemi nasut*). Ljudski svijet ima u zadatku da "odgoneta Božije znakovlje (*ajete*) na horizontima svijeta" i da tako dođe do vjere u Boga. *Jer (u) tim se znakovima Bog objavljuje uvijek i neprestano*. Islam ne poznaje "odsutnog Boga" (*Deus absconditus*), islam poznaje Boga koji se objavljuje, Boga Objave (*Deus revelatus*). Stvaranje je objavljivanje i posvjedočavanje Božije egzistencije. Islam na svjetove gleda kao na zadivne zbirove znakova koji ukazuju na Božije postojanje (*vudžud*). Stoga, ma koji zaseban ajet, ukoliko se liši svoga upućivanja na cjelinu i svede na svoju pukost, ništa ne znači i ni na šta neće ukazivati. Eto zašto je, između ostaloga, Annemarie Schimmel, napisala grandiozno djelo o islamu u kome je pokazala da Evropa i Zapad trebaju pristupati islamu kroz cjelinu islama, a ne kroz izdvojene dijelove koji su falsificirano preparirani, mumificirani i muzeirani u svrhu svojih vlastitih, evropskih, potreba i ciljeva, a jedan od tih ciljeva bijaše i kolonijalizam (dok je rigidni orijentalizam bio i jeste samo teorija koja je opravdavala kolonijalno porobljavanje svijeta islama).

Cjelinu islama Annemarie Schimmel naučila je preko velikih učitelja islama, Mevlane Dželaludina Rumija, Muhammeda Ikbala, Ibnu l-Farida i brojnih drugih islamskih pjesnika i neospornih autoriteta.

Najljepše prijevode Rumija i Ikbala koje imamo u njemačkom jeziku dugujemo upravo Annemarie Schimmel.

Cjelokupno djelo Annemarie Schimmel i samo spada u jednu duboku interpretaciju islama od strane jedne "druge Evrope", Evrope koja se pomaljala na ruševinama dva svjetska rata i koja je kritički gledala na grijeha i zločine koje je počinila u svojoj samouvjerenosti. Nakon Drugog svjetskog rata bilo je potrebno, a i danas ta potreba nije niukoliko manja, da se evropskoj akademskoj javnosti skrene pažnja na jednog

velikog i dostojanstvenog susjeda, na islam.

Annemarie Schimmel je pošla putem pokazivanja islama, vjerujući da i islam ima pravo da bude predstavljen u Evropi "po svojim istinskim i autentičnim namjerama, a ne na način na koji ljudska slabost i zloba mogu falsifikovati i osakati njegove ideale".

Kao da je Annemarie Schimmel htjela svojim djelom uživo interpretirati jedan hadis Božijeg poslanika Muhammeda, a.s., koji (nakon što se sa svojim drugovima vratio iz jedne bitke) kaže: "Vratili smo se iz male bitke u veliku bitku!" To jest borba sa neprijateljem je mala borba, dok je borba sa svojim vlastitim slabostima i strastima velika borba. Evropa se dva puta tokom XX stoljeća vraćala iz "malih ratova" (iz Prvog i Drugog svjetskog rata), ali ona nije povela "veliku bitku" protiv svojih slabosti, protiv svojih strasti.

Annemarie Schimmel je svojim perom vojevala jednu veliku bitku skrećući pozornost Evropi da odbaci svoju samozaljubljenost i da svrati pogled na islam, na tog svog važnog susjeda.

Njena smrt je veliki gubitak za muslimane Evrope. ona je bila njihov istinski prijatelj i ambasador muslimanskih duhovnih dimenzija.

m

Bilješke

- Na arapskom naslov njene doktorske disertacije glasi:
الحليفة والقاضي في مصر في
القرون الوسطى المتأخرة
a objavljena je 1943. godine.
- Naslov habilitacione radnje kojom je dobila profesuru glasi na arapskom:
البنية الاجتماعية لطبقة
العسكريين عند المماليك
- "Društveno ustrojstvo vojničke klase u Mameluka".
- Vidi djelo Nedima Ataa Iljasa "Voda će savladati tvrdoću kamena", Bonn, 1996. godine. Djelo je posvećeno dodjeli "Nagrade za mir" Annemarie Schimmel.

Summary

ANNEMARIE SCHIMMEL (1922- 2003)

Dr. Enes Karić

This text gives a review of the most important facts relating to the life of Annemarie Schimmel and includes her most significant works.

The author placed an emphasis on her role in promoting Islamic studies in Europe and in the West and particularly on the role she had in the translations of the great works of Islam into the Western languages. The author calls her a diva of Islamic – oriental studies in Europe and believes her to be perhaps the greatest woman authority on Islam in the West. Her death in 2003 meant a great loss for Islamic studies in Europe and particularly in Germany.

موجز

موجز

آن ماري شيميل (١٩٢٢ – ٢٠٠٣)

د. أنس كاريتش

يشير الكاتب في هذا المقال إلى أهم الأحداث في حياة آن ماري شيميل ويذكر أيضا أهم الأعمال التي قدمتها.

ويركز كاتب المقال على دور آن ماري شيميل في ترويج الدراسات الإسلامية في أوروبا والغرب عموما، وفي ضوء ذلك يؤكد على خدماتها الكبيرة في ترجمة المؤلفات الإسلامية الضخمة إلى اللغات الغربية. ويؤكد أيضا بأن آن ماري شيميل تعتبر عملاقة الدراسات الإسلامية الشرقية في أوروبا، وبأنها ربما كانت أكثر النساء معرفة بالإسلام في أوروبا. وبوفاتها خسرت الدراسات الإسلامية في أوروبا عموما وفي ألمانيا على وجه الخصوص